

SOI: 1.1/TAS

DOI: 10.15863/TAS

Scopus ASJC: 1000

ISSN 2308-4944 (print)

ISSN 2409-0085 (online)

№ 04 (96) 2021

Teoretičkaâ i prikladnaâ nauka

Theoretical & Applied Science

Philadelphia, USA

Impact Factor:	ISRA (India) = 6.317	SIS (USA) = 0.912	ICV (Poland) = 6.630
	ISI (Dubai, UAE) = 1.582	РИИЦ (Russia) = 0.126	PIF (India) = 1.940
	GIF (Australia) = 0.564	ESJI (KZ) = 9.035	IBI (India) = 4.260
	JIF = 1.500	SJIF (Morocco) = 7.184	OAJI (USA) = 0.350

SOI: [1.1/TAS](#) DOI: [10.15863/TAS](#)
International Scientific Journal
Theoretical & Applied Science
 p-ISSN: 2308-4944 (print) e-ISSN: 2409-0085 (online)
 Year: 2021 Issue: 04 Volume: 96
 Published: 06.04.2021 <http://T-Science.org>

QR – Issue

QR – Article

Nargiza Jamoliddinova Abdusamatova
 Namangan State University
 Senior teacher at the Department of preschool Education,
 Uzbekistan

BENEFITIS OF USING INTEGRATED TRAINING IN PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: This article analyzes the importance of integrated training in the spiritual and moral education of preschool children, and outlines the pedagogical problems that occur in the integration of pre-school education, and suggests some effective strategies to overcome pedagogical challenges.

Key words: patriotism, spiritual-morality upbringing, humanism, common humanity value, integration, deduction, induction, synthesis, generalization, concretization.

Language: English

Citation: Abdusamatova, N. J. (2021). Benefitis of using integrated training in preschool education. ISJ Theoretical & Applied Science, 04 (96), 58-60.

Soi: <http://s-o-i.org/1.1/TAS-04-96-13> Doi: [crossref https://dx.doi.org/10.15863/TAS.2021.04.96.13](https://dx.doi.org/10.15863/TAS.2021.04.96.13)

Scopus ASCC: 3304.

Introduction

Among the spheres to be reformed and developed, improving the system of preschool education on the basis of competence requirements in line with the trends of innovative development of education has the priority over others in the world educational context. In particular, the establishment of high-quality educational services for children to develop independent thinking in children for sustainable development, set by UNESCO until 2030, is preliminary. International experience calls for the need to increase the pedagogical process in preschool educational institutions, the introduction of STEAM learning from an early age, and the diversification of educational services.

The state's concern for spirituality is moral and spiritual education- the degree to which a person and his or her community can acquire and perfect all their spiritual and intellectual benefits created by the nation and society is an indicating criteria. Deep economic and social reforms in the country are aimed at improving the quality of education and upbringing youth in accordance with the requirements of building a democratic state, the introduction of modern forms and methods of education into the learning process.

At present in the country radical improvement of the legal framework in the sphere of preschool

education, integration of advanced foreign experience, scientific developments and technologies into the activity of preschool educational organizations, introduction of scientific innovative and pedagogical activities in the field of early childhood development. Conceptual reforms to support it are underway. The Strategy of actions for further development of the Republic of Uzbekistan "Expanding the network of preschool educational organizations and radically improving the conditions for comprehensive intellectual, spiritual, moral and aesthetic and physical development of preschool education. The significant increase in coverage and access to education, training of teachers and specialists"

Expanding the network of preschool educational institutions in the "Strategy for Further Development of the Republic of Uzbekistan" and radically improving the conditions for comprehensive intellectual, aesthetic and physical development of children in these organizations, and the coverage of preschool education. Significant improvement of professional skills of teachers and specialists. At the new stage of development of Uzbekistan, the implementation of the priorities outlined in the Strategy of Action on the basis of the "Integrated Approach in Educational Work" ie, a participatory

Impact Factor:

ISRA (India) = 6.317	SIS (USA) = 0.912	ICV (Poland) = 6.630
ISI (Dubai, UAE) = 1.582	ПИИИ (Russia) = 0.126	PIF (India) = 1.940
GIF (Australia) = 0.564	ESJI (KZ) = 9.035	IBI (India) = 4.260
JIF = 1.500	SJIF (Morocco) = 7.184	OAJI (USA) = 0.350

and targeted approach, is needed. Formation of moral and moral qualities is a continuous process, and it is of particular importance to begin with preschool. Psychologists say that the bulk of the development of world outlook is in terms of content and scale, especially during the preschool.

The issue of child's health and well-being and their moral and spiritual upbringing in preschool education have always been of interest to mankind.

Organization of integrated lessons in the spiritual and moral education of children of preschool age, in harmony with the realities of the society, in the harmony, consistency and inclusion of each lesson is the main issue of didactics. The state requirements of the Republic of Uzbekistan for the development of early childhood and early childhood are aimed at the implementation of socio-economic reforms in the country, taking into account the best practices of foreign countries and scientific achievements and modern information and communication technologies. The purpose of education of a fully developed and intellectually developed personality, the introduction of modern forms and methods of education and upbringing of children on the basis of national, universal and spiritual values, implementation of pedagogical and modern information and communication technologies in educational process. The issues of development. Chapter 2, Part 3 of State Requirements, emphasizes the concept of integration is a process that links the content components of child education and development.

First of all, it is important to note that spirituality, in essence and essence, is an integral area. After all, as its constituent components:

First, ethical standards are acknowledged;

Secondly, it is a broad, comprehensive, and, in other words, integrated area, because it contains "philosophical, legal, scientific, artistic, religious and other concepts of humanity."

Integrated lessons teach children to understand the whole world, to understand the events and to understand the nature. It is worth nothing that integration issues in preschool education are still controversial among our scholars because scientifically different views and opinions are inconsistent and inextricable.

Integration is the convergence and independence of classes throughout the differential process. The process of integration is a new, high-quality link between the workings of the sessions, and it manifests itself. It should be noted that the foundations of integration are based on long-standing folk pedagogies and scientific pedagogy.

Accordingly, the organization of integrated spiritual and moral education for children of preschool age is a holistic pedagogical process that addresses the following pedagogical tasks:

1. Children of preschool age are informed about moral norms and the essence of moral relations and their importance in social life.

2. Creation of spiritual and moral awareness in preschool children.

3. Positive moral and moral qualities in children of preschool age (patriotism, diligence, sense of beauty, honesty, freedom, friendliness, friendship, goodwill, sweetness, generosity, courage, etc).

4. Formation of spiritual and moral culture in preschool children.

The implementation of these tasks will help to identify the educational and educational problems of pre-school institutions, along with the positive factors contributing to the system of moral education in the integrated lessons of preschool children.

By education classes in pre-school organizations, children may face the following pedagogical challenges in the spiritual and moral education of preschool children:

- The need to create an integrated pedagogical environment in preschool educational institutions and its impact on external and social impact;

- Problems facing the system of professional competence, creativity and professional development of educators, and insufficient level of scientific and methodological and didactic provision for the solution of these tasks;

- Inadequate ability of educators to integrate training topics in the use of the "Bolajon" Basic Program and the "First Step" state curricula;

- Contradictions between the processes of integration (integrity) and disintegration (separation, disintegration) in the system of spiritual and moral education of preschool children;

Existing contradictions between traditional forms, methods and innovative methods of educational process in preschool educational organizations;

Inconsistencies between the spiritual, educational, organizational part, content and methodology of the upbringing process in preschool educational institutions;

To address the above pedagogical problems, it is advisable to use integrated training in preschool education:

- Considering age and level of knowledge of group students in organizations of integrated education in preschool education institutions;

- To integrate education as a formative development tool in increasing the effectiveness of training;

- Humanistic approach to education, formation of universal values;

- Development of creative abilities of a person, his individuality;

- Accounting of individual and collective education;

Impact Factor:	ISRA (India) = 6.317	SIS (USA) = 0.912	ICV (Poland) = 6.630
	ISI (Dubai, UAE) = 1.582	РИИЦ (Russia) = 0.126	PIF (India) = 1.940
	GIF (Australia) = 0.564	ESJI (KZ) = 9.035	IBI (India) = 4.260
	JIF = 1.500	SJIF (Morocco) = 7.184	OAJI (USA) = 0.350

The problem of integrating preschool education is relevant to both theory and practice. Its relevance is explained by the new social demands placed on pre-school education, by coordinating the primary

capacities of children to provide educational opportunities for children to develop their individual abilities.

References:

- (2019). *Law of the Republic of Uzbekistan "On preschool education and upbringing"*. December 16, 2019. Tashkent.
- (2016). *Decree of the President of the Republic of Uzbekistan "On measures to further improve the system of preschool education in 2017-2021"* 29th December, 2016. Tashkent.
- (2018). *State requirements for the development of early and preschool children*. Tashkent.
- (2016). *"Bolajon" Support Program*. Tashkent.
- (2018). *"Ilk qadam" The state curriculum*. Tashkent.
- (2004). *Philosophy: encyclopedic dictionary*. (496). Tashkent: "Sharq" NMAK.
- (2006). *Annotated dictionary of the Uzbek language*. J.II. (p.672). Tashkent: "Uzbek National Encyclopedia" State Scientific Publishing House.
- Zunnunov, A., & Sulaymonov, A. (2004). *"Factors of integration of educational disciplines in the educational process"*. (pp.4-5). Tashkent.
- Djuraev, R. X., et al. (2009). *"Theory and practice of integrated education"*. (pp.5-6). Tashkent.
- Mavlonova, R., & Rahmonqulova, N. (2009). *"Integrated pedagogy of primary education"*. (p.25). Tashkent: "Ilm-Ziya".
- Ochilov, S. (1998). *"Independence: spirituality and the foundations of education"*. The dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences in the form of a scientific report". (pp.34-35). Tashkent.

Impact Factor:	ISRA (India) = 6.317	SIS (USA) = 0.912	ICV (Poland) = 6.630
	ISI (Dubai, UAE) = 1.582	РИИЦ (Russia) = 0.126	PIF (India) = 1.940
	GIF (Australia) = 0.564	ESJI (KZ) = 9.035	IBI (India) = 4.260
	JIF = 1.500	SJIF (Morocco) = 7.184	OAJI (USA) = 0.350

Contents

	p.
1. Nishonov, F. M., Shaev, A. K., & Kurpayanidi, K. I. Some questions of the organization of individual works of students in mathematics in the conditions of credit training.	1-7
2. Xashimova, G. X. Socio-economic trends in the development of European society.	8-11
3. Aitmuratov, B. Night and today of the karakalpak state puppet theatre.	12-15
4. Nusratilloeva, D. N. Khurshid Davron's social lyrics and its characteristics.	16-20
5. Saidova, M. S. About working on the polysemy of words in Russian language lessons.	21-26
6. Khashimova, K. D. Literary language and speech norms.	27-29
7. Murtazaeva, U. I. Formation of educational and research competencies of students of higher educational institutions.	30-36
8. Rayimov, Q. Q. System analysis of language and speech paradigms.	37-41
9. Tashbaev, B. O. Optimization of public debt management.	42-44
10. Tashbaev, B. O. Analysis of the effectiveness of public debt management.	45-47
11. Farhodov, S. Best practices and soft Power tools Country branding and its reflection in the global soft power rankings.	48-51
12. Khusanov, A. K., Zhuraev, M. S., Qobiljonova, G. M., & Nizomov, J. On the specialization and coevolution of juices in food plants (homoptera, aphidinea).	52-57
13. Abdusamatova, N. J. Benefitis of using integrated training in preschool education.	58-60
14. Bafadarova, O. B., & Ahmedova, A. M. Research of the process of obtaining glass concrete on the basis of waste of the glass industry.	61-65
15. Guliyeva, A. N., & Mammadova, P. B. Nanoemulsion obtainment based on Naftalan oil.	66-70
16. Javadova, H. A., Ramazonova, Y. B. A., Yusifzadeh, G. G., Maharramova, Z. K., & Jafarova, I. A. Formulation of new lubricating compositions of M-20 Ер engine oil for marine diesel engines.	71-74

Научно-образовательный электронный журнал

**ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
В XXI ВЕКЕ**

**Выпуск №15 (том 2)
(июнь, 2021)**

UMURTQA GRIJASINI DAVOLASH USULLARI Olimov Ibragim Bekpulatovich	368
САНГИНА БИЛАН ИШЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ Исомиддинов Абдулазиз Анваржон ўғли	371
UNIQUE ASPECTS OF GRAPHIC ART Khalikov Azimjon Abdulla og'li	375
ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ФАОЛ ФУҚАРОЛИК ПОЗИЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК МЕХАНИЗМИ Абдуллаев Дилшодбек Юлдашали ўғли	378
ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ONLINE LEARNING Oybek Sharopov	384
COGNITIVE-COMMUNICATIVE BASES OF SIMULTANEOUS INTERPRETATION Taniyev To'lqin Abdurazzoqovich	388
OG'ZAKI TARJIMONLARNI TAYYORLASHDA INTEGRATIV YONDASHUV Mustanova Nasiba Rustamovna	392
IDEA OF NATIONAL INDEPENDENCE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION Farukh Abbasov	397
TA'LIM MUASSASASINI METODIK BOSHQARISHDA RAHBARNING O'RNI Islamov Jasur Abdirashidovich	404
EFFECTS OF NOTE TAKING ON STUDENTS' PERFORMANCE Azimi Mukhtar Ahmad	411
THE IMPACT OF NOTE TAKING ON KEEPING AND RECALLING INFORMATION Azimi Mukhtar Ahmad	418
ИНГЛИЗ ТИЛИ ҒАЗНАЧИЛИК ТЕРМИНОЛОГИЯСИДАГИ АКРОНИМ ВА АББРЕВИАЦИЯЛАРНИНГ ТАРЖИМАДА БЕРИЛИШИ Чуллиева Эъзога Зокир қизи	425
O'ZBEK ADABIY TILI TARAQQIYOTINI DAVRLASHTIRISH Toshmatova Dildora Ixomovna	434
СПЕЦИФИКА ЛЕКСИЧЕСКОГО ПЕРЕВОДА, ИСПОЛЗУЕМЫХ В МЕЖДУНАРОДНОМ СОТРУДНИЧЕСТВЕ Рахматова Дурдона	440
МОЛОДЕЖНОЕ ТРУДОВОЕ ПРАВО Т.Т. Мадумаров, Муталибжонов Усмонжон Ихтиержон Угли	448

ФИО автора: *Абдуллаев Дилшодбек Юлдашали ўғли*

Наманган давлат университети ўқитувчиси

Название публикации: «ЮҚОРИ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ФАОЛ
ФУҚАРОЛИК ПОЗИЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК
МЕХАНИЗМИ»

Аннотация: Мақолада фуқаровий фаолликни ижтимоий-сиёсий ва меҳнат фаолиятига ижодий ёндашув сифатида баҳолаш ва юқори синф ўқувчиларида фаол фуқаролик позициясини шакллантиришнинг ҳуқуқий-меъёрий ва педагогик асослари ҳақида сўз юритилган.

Калит сўзлар: фуқаро; фуқаролик; фуқаролик тарбияси мақсади; фуқаролик тарбияси вазифалари; фуқаролик жамияти; фуқаролик тарбияси; Ватан; ватанпарварлик тарбияси.

Мамлакатимизда ўсиб келаётган ёш авлодни тарбиялаш давлат сиёсати даражасига кўтаришган бир вақтда ёшларнинг ҳуқуқий онгини юксалтириш ва фаол фуқаролик позициясини шакллантириш, уларни қонунларга ҳурмат руҳида тарбиялаш таълим муассасалари олдида турган муҳим вазифалардан биридир. Ҳуқуқий демократик давлат куриш ва жамият тараққиётининг ривожини ўсиб келаётган авлоднинг ҳуқуқий саводхонлиги ва юксак даражадаги фуқаролик маданиятининг юқорилигига боғлиқдир. Бунинг учун таълим ва тарбия тизимининг барча бўғинлари фаолиятини бугунги кун талаблари асосида такомиллаштиришни ўзимизнинг биринчи даражали вазифамиз деб билишимиз лозим.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан “Узлуксиз маънавий тарбия концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори ёшларни мустақил ҳаётга дунёқараши кенг, фаол фуқаролар этиб тарбиялаш мақсадини кўзлаб қабул қилинди.

“Узлуксиз маънавий тарбия Концепцияси”да Ватанга садоқат, бурч ва масъулият, ташаббускорлик ва бошқа фазилатлар ёшлар онгида назарий тушунча сифатида қолиб кетгани ҳолда унинг табиатида амалий одатларга айланмаётганлиги, бунинг оқибатида уларнинг ушбу фазилатлар ҳақидаги сўзлари билан амаллари орасида тафовут намоён бўлаётгани, бу эса ҳар йили мустақил ҳаётга кириб келаётган йигит-қизларнинг ҳаётда ўз ўринларини олишларида бир қатор муаммоларни келтираётганлиги⁴³ алоҳида таъкидлаб ўтилди.

Концепцияда белгиланган вазифаларни оила ва узлуксиз таълим тизимида амалга ошириш босқичлари ҳамда умумий ўрта таълим муассасаларининг I-XI

⁴³ Узлуксиз маънавий тарбия КОНЦЕПЦИЯСИ. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Узлуксиз маънавий тарбия концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 1059-сон қарорига 1-ИПОВА. 2019 йил 31 декабрь.

синфлари учун “Одобнома”, “Ватан туйғуси”, “Миллий истиқлол ғояси ва маънавий асослари”, “Динлар тарихи” фанларини бирлаштирган ҳолда “Тарбия” фанини жорий этиш белгилаб берилди.

“2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси”нинг ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишларида ёшларга оид давлат сиёсатини такомиллаштириш мақсадида жисмонан соғлом, руҳан ва ақлан ривожланган, мустақил фикрлайдиган, Ватанга содиқ, қатъий ҳаётий нуқтан назарга эга ёшларни тарбиялаш, демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш жараёнида уларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш⁴⁴ зарурлиги кўрсатиб ўтилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев бу борадаги вазибалар хусусида сўз юритиб, “Янги Ўзбекистон – мактаб остонасидан, таълим-тарбия тизимидан бошланади”, деган ғоя асосида кенг кўламли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан “Узлуксиз маънавий тарбия концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори ёшларни мустақил ҳаётга дунёқараши кенг, фаол фуқаролар этиб тарбиялаш мақсадини кўзлаб қабул қилинди.

Аслини олганда бу ҳодисани фалсафий, ҳуқуқий, социологик, сиёсий ва педагогик моҳияти мавжуд. Фуқаровийлик бир давлатга мансубликни англаш, давлатга содиқлик ҳамда ватанпарварлик ҳисси сифатида талқин этилиши мумкин. Бунда давлатни, конституцияни, давлат рамзларини ҳурмат қилиш, давлат тузумини ва қонун устуворлигини ҳимоя қилишга тайёрлик назарда тутилади. Фуқаровийликни инсонга ҳуқуқий, ижтимоий, маънавий ва сиёсий жиҳатдан лаёқатли эканлигини ҳис этишни таъминловчи жамловчи тушунча сифатида ҳам талқин этиш мумкин.

Шунингдек, концепцияда умумтаълим мактабларининг ўрта ва юқори синф ўқувчиларини маънавий-ахлоқий тамойиллар асосида тарбиялашда: ўсмирлик ёшига хос ички позициянинг пайдо бўлиши; ижтимоий фаоллик, билишга интилиш ва ўзини намоён қилиш мотивларининг ривожланиши; фуқаролик позицияси, ўзи ва атрофдагиларга ҳамда жамиятга муносабат асосларининг шаклланишини инobatга олиниши лозим бўлган жиҳатларга эътибор қаратиш кўзда тутилди.

Умумтаълим мактабларида ўқитиладиган “Тарбия” фани давлатнинг таълим-тарбия соҳасидаги сиёсатини амалга оширишда мавжуд бўлган долзарб муаммоларни ҳал этишга йўналтирилган бўлиб, ўқувчиларда фаол фуқаролик позициясини шакллантириш, уларнинг ҳар томонлама ижтимоийлашувига кўмаклашиш, самарали ҳамкорлик қилиш, вақтини мазмунли ташкил этиш,

⁴⁴ “2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармонида 2-ИЛОВА.

миллий, маънавий ва умуминсоний кадриятларни хурмат қилиш, ўзларининг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини рўёбга чиқаришга хизмат қилади⁴⁵.

Фуқаро – фуқаролиги ҳуқуқий жиҳатдан эътироф этилган ҳамда муайян жамият (давлат) аъзоси бўлган шахс. Ўз фуқароларига эга бўлиш ҳар бир давлатнинг зарур ва муҳим белгиси ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси фуқароси Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ҳамда Давлат ва Ҳукумат томонидан қабул қилинган тегишли қонун-қондалар, белгиланган ҳуқуқлардан фойдаланиш билан бирга қонунларда кўрсатилган бурчларни ҳам бажаради.

Фуқаролик – шахснинг муайян давлат билан доимий сиёсий-ҳуқуқий алоқаси бўлиб, бу алоқа шахс ва давлатнинг ўзаро ҳуқуқ ва мажбурияларида ифодаланди⁴⁶. Фуқаролик ҳуқуқий ва ахлоқий меъёрларга онгли риоя этиш, маълум ҳуқуқлардан фойдаланиш ва бурчларни бажаришга масъуллик билан ёндашиш, ижтимоий-сиёсий фаоллик ва маънавий етуклик асосида муайян давлатга мансубликни англатади.

Фуқаролик тарбияси – бу ўқувчи-ёшлар томонидан демократик ўзини-ўзи бошқариш кўникмаларини эгаллаш, шахснинг сиёсий, ахлоқий ва ҳуқуқий танлови, қонунларга сўзсиз итоат этиш, тартибни сақлаш, давлат муҳофаази учун масъулиятни ҳис қилиш, мақсадли, амалга ошириладиган педагогик жараёндир. Фуқаролик тарбиясининг моҳияти шахснинг юридик, ижтимоий, ахлоқий ва сиёсий қобилиятини ҳис қилишга имкон беради.

Фуқаролик шахснинг муайян жамиятга мансублигини ифодаловчи ҳолат бўлиб, у турли даврларда ҳам ижтимоий ҳаётда етакчи ўринни эгаллаган қарашлар нуқтаи назаридан тавсифлаб келинган бўлиб, бугунги кунда фуқароликнинг асосий таркибий қисмлари сифатида:

- муайян давлат аъзоси эканлигини ҳис этиш, шахс тақдири давлат ва жамият ҳаёти билан узвий чамбарчас боғлиқ эканлигини тушуниб этиш;
- халқ, давлат олдидаги фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини қонунчилик асосида билиш, уларга сўзсиз, қатъий амал қилиш;
- ўз халқи ва давлатининг ўтмиши ва ҳозирига хурмат туйғусини қарор топтириш, шахсий манфаатларидан давлат манфаатларини устун қўя билиш, халқ фаровонлиги, Ватан равнақи, юрт тинчлиги истиқболи учун курашишга тайёр туриш;
- давлат рамзлари (мадҳия, герб, байроқ)га нисбатан чексиз муҳаббатни қарор топтириш, улар муҳофазаси учун тайёргарлик, давлат рамзларининг миллат, халқ ор-номуси, шаъни, қадр-қиммати эканлигини англаш;
- ижтимоий-сиёсий онглилик ижтимоий фаоллик, давлатнинг ички ва халқаро сиёсати қондаларини тушуниш ва идрок қилиш;
- миллий ва умуминсоний кадриятларга содиқликни тарбиялаш;
- ҳуқуқ меъёрларининг бузилишига нисбатан муросасиз курашиш

⁴⁵ Умумий ўрта таълим муассасалари ўқувчилари учун "Тарбия" фани КОНЦЕПЦИЯСИ. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 6 июлдаги 422-сон қарорига 3-ИЛОВА

⁴⁶ Ўзбекистон Миллий энциклопедияси. «Ўзбекистон Миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти. -Т.: 2005 й. -349-б.

кабилар киради⁴⁷.

В.Далнинг таъкидлашича, “фуқаровийлик фуқаролик жамиятини тузиш учун жамиятнинг онги ва билими даражасини ифода этган ҳолатдир”.

Фуқаролик туйғуси эса ўқувчининг “Авлоддан-авлодга ўтиб келаётган маданий жараёнлар ахлоқий қадриятларнинг ўтмиш билан келажакни узвий алоқадорлигини таъминлаб, тарихий мероснинг нодир неъматларини ўзгартириш асосида шаклланади”.⁴⁸ Фуқаролик жамиятининг асосий мезонларидан бири бу фуқароларнинг юксак даражада онг ва маданиятга эга бўлишлари ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан, фуқаролик жамиятида фаол, ташаббускор, ғайратли, фақат яратувчанлик, ижодкорлик руҳи ва кайфияти билан яшовчи шахсларга эътибор ва эҳтиёж катта бўлади. Бундай юксак интеллектуал салоҳият тафаккур эркинлигининг қай даражада шаклланиши билан узвий боғлиқ. Жамиятнинг инсон учун яратган реал иқтисодий қулайликлари ва имкониятлари, юридик ҳақ-ҳуқулари, қарор топган ахлоқий ва маънавий муҳит унинг тафаккури эркин, илғор ва юксак идеалларни кўзлаши билан уйғунлашмоғи лозим. Тадқиқотчиларнинг кузатишича, ўқувчиларнинг ижтимоий воқеликка янгича, мустақил ва эркин тафаккур асосида ёндашиши юқори кўрсаткичга эга. Айни пайтда, психолог ва педагог олимларнинг фикрича, янги шаклланаётган фуқаролик жамияти ривожини кўп жиҳатдан шахс онги, характери ва дунёқарашини коррекциялаб боришни талаб қилади.

Фуқаровийлик бир тарафдан жамиятда шахснинг олий даражада мустақиллигини, иккинчи тарафдан эса кишиларнинг жамият ҳаётидаги иштирокида намоён бўладиган юқори даражадаги бирдамликни назарда тутувчи қарашлар мажмуини ифода этади.

Қуйидагилар фуқаровийликни ифода этувчи муҳим жиҳатлар қаторига киради:

- фуқаронинг ўз ҳақ-ҳуқуқларини тушуниши ва уни амалиётда қўллаш кўникмаси;
- бошқа фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳурмат қилиш;
- фуқаронинг ўз хатти-ҳаракати учун шахсий жавобгарлиги;
- давлат ва жамият олдида ўзининг ҳуқуқий ва ахлоқий масъулиятини англаш;
- фуқароларнинг тенглиги;
- юксак маънавий-ахлоқий мезонларга асосланган ҳолда ижтимоий воқеликка нисбатан объектив ва танқидий ёндашув;
- ҳокимият билан, бошқа фуқаролар ва жамоат бирлашмалари билан ижобий мулоқот юритиш қобилияти;

Юқори синф ўқувчиларда фаол фуқаролик позициясини ривожлантиришнинг мазмуни шундаки, фуқаролик маданияти шаклланган муҳитда одамларда сиёсий ҳаётда иштирок этиш эҳтиёжи пайдо бўлади. Фуқаролик маданияти кучайиб борган сари одамлар сиёсий жиҳатдан фаоллашиб, партияларга аъзо

⁴⁷ Хасанбойев Ј., То‘рақулов Х., Алқаров І., Усмонов Н. *Pedagogika*. – Т.: “Noshir”, 2011. – 198 б.

⁴⁸ Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка (современное написание слов). Изд. “Цитадель”, г. Москва, 1998 г.

бўлиш тенденцияси кучаяди.⁴⁹ Демак, сиёсий партиялар аъзолари сони ва сифатининг ошиб бориши даражаси ҳам фуқаролик маданиятини кўрсатувчи мезонлардан биридир. Фуқаролик маданияти ўқувчининг жамиятдаги фаол аъзоси сифатида маълум ҳақ-ҳуқуқларга эга бўлиш билан бирга ўз зиммасидаги бурч ва мажбуриятларни виждонан адо этишдир. Юқори синф ўқувчиларида фаол фуқаролик позициясини шакллантириш – уларга мустақил давлат тузилмасининг хусусиятлари, мамлакатнинг халқаро майдонда тутган ўрни, ватанпарварлик ва миллатлараро дўстлик туйғулари, республикамиз иқтисодиётини ривожлантириш йўлида амалга оширилаётган ижтимоий ҳаракатлар, меҳнат анъаналари, миллий истиқлол ғояси ва мафкура асослари ҳақидаги билимларни бериш асосида уларда фуқаролик ҳиссини зиммаларидаги бурч ва мажбуриятларни бажаришга нисбатан масъулият, ёт мафкуравий қарашларни англаш ва унга қарши бўлиш, ижтимоий фаоллик ва фидойилик каби сифатларни мужассамлаштирган яхлит бир тарбия жараёни ҳисобланади.

Айнан фуқаровий фаолликнинг ўзи бир неча жиҳатлар билан ажралиб туради;

- фаол фуқаро гуруҳига мансуб кишилар асосан сиёсий ва иқтисодий тизим тўғрисида билим олишга тайёр бўлган кишилардан иборат;
- фаол фуқароларда ўз ҳақ-ҳуқуқларини фаол амалга ошириш учун билим ва қобилият мавжуд; - фаол фуқароларда ана шу билимларни жорий қилиш учун кўникмалар мавжуд бўлади.

Фуқаро бир вақтда ўз бурчи ва мажбуриятларини чуқур англовчи, жамият ҳаётини йўлга қўйишда фаол иштирокчи, ҳуқуқий жамият олдида турган жорий ва истиқбол вазибаларни ҳал этувчи, жамиятни бошқаришда бевосита ва билвосита иштирок этувчи, мамлакат қудратини мустаҳкамлаш йўлида моддий ва маънавий бойликларни яратувчи, миллий қадриятларни асраб-авайловчи, миллий анъаналарга содиқ, миллат вакиллари томонидан халқаро майдонларда қўлра киритилаётган ютуқлардан фахрлана олувчи, миллат ва мамлакат обрўси учун курашувчи, Ватан мудофаасини таъминловчи шахс сифатида намоён бўлади.

Ватанпарварлик - бу Ватанимиз халқига, унинг анъаналарига, тили ва маданиятига муҳаббат ва ҳурмат билан қараш ҳамда уни ривожлантиришга ўз ҳиссасини қўшиш, унинг ҳақиқий жонқуяри бўлиш, Ватан олдидаги масъулиятли, миллат манфаати билан яшаш, ватан тараққиёти, миллат обрўсига обрў қўшиш, халқнинг шон-шуҳрати ва манфаатини ўйлаш, инсонпарвар бўлиш демакдир.

Ватанга нисбатан садоқат, унга хизмат қилиш, юрт тинчлигини асраш, Ватан равнақи учун фаол бўлишга ундайдиган ижтимоий маънавий-ахлоқий фазилат саналиб, унинг мазмуни Ватанга меҳр-муҳаббатли ва содиқ бўлишдан, юртнинг ўтмиши ва ҳозирги учун фахрланишдан, мамлакат манфаатларини ҳимоя қилишга интилишдан иборат. Ватанпарварлик ота боболардан меърос

⁴⁹ Мусоев Ф. Эркинликнинг ҳуқуқий асоси // Тафаккур журнали. – Тошкент: 2002. - № 2. – 84 б.

қолган заминни севиш, халқ урф-одатларини, қадриятларини асраш ва ривожлантириш, ўз она Ватанини душманлардан, ёт ва бегона ғоялардан ҳимоя қилиш, унинг озодлиги ва мустақиллиги учун жонини ҳам аямасликни назарда тутади.

Юқори синф ўқувчилари шахсининг шаклланишида фаол фуқаролик позициясини ўрни ва унда ижтимоий муҳитнинг таъсирини ҳам ҳисобга олиш қутилган натижани кафолатлайди. Зеро, ижтимоий муҳитда рўй бераётган ҳолатлар, уларнинг йўналишлари, мазмуни ва моҳияти, жамиятда устувор ўрин эгаллаган ижтимоий-ҳуқуқий қарашлар ўқувчиларнинг шахс сифатида шаклланишига бевосита таъсир этади.

Хулоса ўрнида шуни келтириш жоизки, ўқувчиларда фаол фуқаролик позициясини маънавий-ахлоқий ва педагогик хусусиятларини ўрганиш орқали, уларни жамиятда олиб борилаётган сиёсий ислоҳотларга бўлган муносабати, қараш ва иштирокини аниқлаш мезонларини такомиллаштириш мумкин. Мактаб тизимида юқори синфларда ўтказиладиган сиёсий тадбирлар ва форумлар ўқувчиларда фаол фуқаролик позициясини ривожлантиришига замин яратади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. “2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича **ҲАРАКАТЛАР СТРАТЕГИЯСИ**. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармониغا 2-ИЛОВА.
2. Узлуксиз маънавий тарбия **КОНЦЕПЦИЯСИ**. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Узлуксиз маънавий тарбия концепциясини тасдиқлаш ва уни амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 1059-сон қарорига 1-ИЛОВА. 2019 йил 31 декабрь.
3. Умумий ўрта таълим муассасалари ўқувчилари учун “Тарбия” фани **КОНЦЕПЦИЯСИ**. Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 6 июлдаги 422-сон қарорига 3-ИЛОВА
4. Ўзбекистон Миллий энциклопедияси. «Ўзбекистон Миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти. -Т.: 2005 й, -349-б.
5. Хасанбойев J., То'рақулов X., Алқаров I., Усмонов N. Pedagogika. – Т.: “Noshir”, 2011.- 198 б.
6. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка (современное написание слов). Изд. “Цитадель”, г. Москва, 1998 г
7. Мусаев Ф. Эркинликнинг ҳуқуқий асоси // Тафаккур журнали. –Тошкент: 2002. - № 2. – 84 б.
8. Саидқосимов А. Сиёсий фаоллик ва фуқаролик маънавияти // Жамият ва бошқарув. –Тошкент: 2007. - №2, -Б. 50 -51.